

Малихіна О.А.

аспірант,

Бердянський державний педагогічний університет

ЗОВНІШНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ САМОПОВАГИ В СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ

Вивчення самоповаги особистості як психологічного феномену, на сьогодні, має не тільки наукове а й суспільне значення, оскільки пов'язане з гармонійним розвитком особистості та виступає важливою умовою становлення моральності суспільства. Особливості самоповаги особистості впливають на характер її самореалізації, її суб'єктивне благополуччя, що активно вивчається як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками.

Теоретичний аналіз проблеми самоповаги особистості вказує на наявність цілого ряду досліджень, в яких вона розглядається в контексті розвитку сомоствавлення особистості (Б. Г. Ананьєв, Л. С. Виготський, С. Р. Пантілеєв, С. Л. Рубінштейн, Н. І. Сарджвеладзе, В.В. Столін, І. І. Чеснокова та ін.); її формування в різні вікові періоди (Т. В. Архіреєва, О. В. Бацилева, А. В. Візгіна, О. Т. Газізулін, А. В. Захарова, І. Г. Чеснова та ін.); як складовий компонент самосвідомості особистості (Т. Б. Ільїна, Т. С. Кириленко, М. В. Лукін, А. К. Рубченко та ін.); у зв'язку зі ставленням особистості до інших (Л. Я. Гозман, Ю. М. Швалб та ін.).

Самоповага, як емоційна складова самосвідомості, як складне особистісне утворення, основою якого є ціннісне позитивне ставлення до себе, усвідомлене визнання своїх сильних і слабких сторін та їх безумовне прийняття, оцінка власних досягнень в різних сферах життя, має складний механізм становлення. Він включає в себе цілий ряд внутрішніх та зовнішніх чинників, які впливають на виникнення самоповаги у особистості та особливості її прояву.

Для розширення уявлення про процес виникнення самоповаги нами було детально розглянуто вплив зовнішніх чинників на це психологічне явище, до яких ми віднесли наступні: повага інших, контакти з значущими іншими, досвід спілкування та діяльності, ситуація успіху.

Повага інших. Психологи відзначають значення для розвитку самоповаги особистості потреби у схваленні і повазі інших людей. Цей чинник включає в себе такі поняття, як престиж, визнання, репутація, статус, оцінка і прийняття. Повага з боку інших – це

визнання особистості оточуючими та цінування того, що вона робить. Потреба в позитивній увазі з боку людей відбивається в почутті прийняття індивідом самого себе і переживанням того, як його приймають значимі інші. К. Роджерс [6] вважав позитивну оцінку індивіда з боку суспільства та прийнятої ним моралі важливою умовою формування самоповаги.

Якщо у людини не задовольняється потреба у повазі, виникає почуття неповноцінності, залежності і слабкості, безглуздості власного існування. Чим сильніші ці переживання, тим слабкіше здатність людини в реальності діяти ефективно.

Дуже важливим моментом є те, що самоповага забезпечує психологічну стійкість тільки тоді, коли в її основі знаходиться дійсно повага з боку інших людей, а не лестощі, жалість, статус і положення в суспільстві.

Ставлення оточуючих до нас хоч і залежить від наших якостей і вчинків, та не є абсолютним, воно залежить від особливостей інших людей, прийняті в суспільстві стереотипи і різні впливи зовнішньої ситуації. Але не слід будувати самоповагу переважно на оцінці інших людей.

Контакти зі значущими іншими. Самоповага формується під впливом різних зовнішніх впливів, які відчуває індивід. Практично будь-які соціальні контакти здійснюють на нього формуючий вплив. Насамперед, особливо важливого значення у визначенні уявлення індивіда про самого себе набувають контакти зі значущими іншими. В. Столін [7] зауважує, що розвиток самосвідомості індивіда, структурним елементом якої є самоповага, характеризується ідентифікацією з батьками, засвоєнням стандартів виконання дій і формуванням самооцінки, отриманням самоідентичності в рамках сімейних відносин і відносин з однолітками, формуванням статевої ідентичності, а пізніше професійної, становленням самоконтролю.

Досвід спілкування та діяльності На думку В. Мерліна [5] самоповага формується на основі накопиченого досвіду спілкування і діяльності. Визначальними чинниками зовнішнього середовища, що опосередковують становлення самообразу, а отже і самоповаги, дослідники виділяють індивідуальний досвід особистості, отриманий нею в процесі предметно-практичної діяльності та досвід її спілкування з іншими людьми. Під індивідуальним досвідом розуміється сукупний результат розумових і практичних дій, який накопичується у людини. Досвід спілкування складається завдяки контактам із соціальним середовищем у системі «Я – інші люди» і

передбачає взаємодію двох чи більше суб'єктів. Але у реальній практиці зазначені чинники проявляються у єдності, тобто, виконуючи якісь завдання, люди спілкуються і, спілкуючись, займаються якоюсь спільною справою. Тому в плані становлення ціннісного ставлення до себе найбільш результативною бачиться цілісна система індивідуальної діяльності і спілкування [8].

Прагнення особистості досягти позитивного результату у діяльності та спілкуванні виділяється Н. Дятленко [3] як одна із важливих рушійних сил розвитку самоповаги, оскільки це є умовою самовираження і призводить до переживань власного успіху, – отже збагачує позитивні переживання свого «Я».

Ситуація успіху – це цілеспрямований, спеціально організований комплекс умов, що дозволяє особистості досягти значних результатів у діяльності, які супроводжуються позитивними емоційними переживаннями. На думку А. Белкіна [2], ситуація успіху – це сполучення умов, які забезпечують успіх, а сам успіх результат подібної ситуації. Із соціально-психологічної точки зору, ситуація успіху – це оптимальне співвідношення між очікуваннями оточуючих і особистості та результатами її діяльності. Переживаючи ситуацію успіху, особистість набуває почуття власної гідності, успіх приводить її до усвідомлення власної компетентності. Л. Адамовою [1] встановлено, що ситуаціях успіху або неуспіху в навчальній і професійній діяльності є чинником прийняття або не прийняття особистістю себе.

Розглянуті зовнішні чинники не вичерпують усіх аспектів складного механізму становлення самоповаги особистості. Подальший теоретичний аналіз проблеми буде спрямований на поглиблене розкриття внутрішніх чинників, які детермінують становлення самоповаги на різних вікових етапах, та дозволять регулювати та корегувати процес її динаміки та формування на практиці.

Список використаних джерел:

1. Адамова Л.Е. Изменение самоотношения личности в ситуациях успеха и неуспеха в учебной и профессиональной деятельности: дис. канд. психол. наук : 19.00.07 / Адамова Лариса Евгеньевна. – Ставрополь, 2003. – 211 с.
2. Белкин А.С. Ситуация успеха. Как ее создать / А.С. Белкин. – М. : Просвещение, 1991 – С. 31.

3. Дятленко Н.М. Психологічні умови розвитку самоповаги у дошкільників: дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Н.М. Дятленко ; Центр. ін-т післядипломн. пед. освіти АПН України. – К., 2002. – 208 с.

4. Колодяжна А.В. Взаємозв'язок компонентів самоставлення з емоційними властивостями особистості залежно від її творчих проявів : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Колодяжна Алла Володимирівна; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2012. – 225 с.

5. Мерлин В.С. Лекции по психологии мотивов человека / В.С. Мерлин. – Пермь, 2001. – 120 с.

6. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека / К. Роджерс – М.: Прогресс, 1994. – 480 с.

7. Столин В.В. Самосознание личности / В.В. Столин. – М. : Изд-во МГУ, 1983. – 284 с.

8. Тищенко С.П. Емоційно-ціннісне ставлення до себе як структурний компонент образу Я / С.П. Тищенко // Психологія: Респ. наук.-метод. збірн. – К. : Рад.школа, 1983. – Вип. 22. – С. 3-19.

Пелюстки М.І.

здобувач,

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди*

ТВОРЧА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ЯК ПРОЯВ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я В СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ

На думку представників гуманістичної психології, розвиток творчого потенціалу та самореалізації особистості є важливою умовою оздоровлення суспільства, оскільки, передбачає єднання людини з соціумом, а також зумовлює її творчу адаптацію, яка є необхідною для повноцінного життя в світі з бурхливими змінами. Важаючи в творчості вищу людську потребу, прояв психологічного здоров'я та особистісної інтеграції, психологи розглядають творчу особистість як особистість, яка самоактуалізує (А. Маслоу), «продуктивну особистість» (Е. Фромм) [1], людини, який є «повноцінно функціонуючої особистістю» (К. Роджерс) [2]. У нашому суспільстві існує потреба в креативних фахівцях, здатних професійно і творчо вирішувати завдання, тому вивчення проблеми творчого самоздійснення студентів є актуальною як для професійної